

Передмова

Людина — це часточка природи, і тому життя в гармонії з нею допомагає зрозуміти своє місце у цьому світі. Як природа допомагає нам, так і ми повинні допомагати природі: обробити землю, посадити дерева, квіти, прочистити джерело. Наші предки знали, що життя підпорядковане природним ритмам. Вони розуміли, яку важливу роль для людини відіграє середовище, в якому вона живе. Воно повинно охороняти людину, не завдавати їй шкоди. Тому попередні покоління і створили багато переказів, звичаїв, обрядів, пов'язаних з вірою у те, що нас оберігають земля, вода, вогонь, а також обереги, створені нами самими.

Виготовляючи обереги, вкладаючи у їх творення свою душу, добираючи відповідні орнаменти, ми тим самим і робимо їх магічними.

Будьмо в гармонії з собою і з тим світом, який нас оточує.

ЗЕМЛЯ-МАТІНКА

*Земленько! Цілющої водиці
і любові світле джерело,
ти моєї долі чарівниця —
я ж твій голос і твоє зело.
Із твоїх глибин я виростаю,
живлюсь соком і теплом твоїм,
сили і наснаги набираюсь,
мов травинка рано навесні.*

В. Вихрущ

Землю здавна називали матінкою, годувальницею, бо вона дає все, що потрібно людині. Ще у XIV ст. українці сповідалися Землі, бо вона свята, і збереже таємницю сповіді.

Землею клянуться. Ця клятва є найсильнішою і найвищою. Ще до цього часу збереглися примовки: «Клянуся святою землею», «З'їж грудочку землі — тоді повірю».

Наші предки дуже обожнювали землю, хоча Богині землі у нас не було (в греків нею була Гея).

Свята земля, святе і все, що на ній родить, тому і всяка їжа повинна шануватися, як Дар Божий. Тож і не марнували їжу наші предки, бо вона здобувалася тяжкою працею на землі: «Як будемо робити, то буде й земля родити».

Від'їжджаючи з дому, люди брали, як оберіг, грудочку землі. Вона охороняла їх від усього лихого. Ідучи на переговори з турками, наші козаки насипали у чоботи своєї землі, щоб переговори були на їхню користь. Говорили: «Рідна земля і в жмені мила».

*О! принесіть мені надію
та крихту рідної землі;
я притулю до уст її
і так застигну, так замлію ...*

— писав Олександр Олесь, перебуваючи на чужині.

Землею лікувалися. Козаки, обмотавши грудочку землі павутиною, зупиняли кровотечі. До землі зверталися у замовляннях, коли просили глини для лікування: «Земле-землице, все

на собі маєш, від усього раду даєш, вдихни силу у цю глину, щоб не була на шкоду, а на нагороду. Благослови, Боже, цей пласт, най він рабу Божому (ім'я) силу дасть».

*Земля жива. Як в усього живого,
в її грудках і сила, і жалі.
Хіба назвеш людиною такого,
хто не шанує матері-землі?
Сторицею віддячує людині,
дарує соки з серця глибини,
тримається-бо світ весь на зернині,
в якій є стільки сили й таїни.*

В. Вихрущ

У 1854 році вождь племені дуанів Сієтла написав листа президентові США Франкліну Пірсу з приводу передачі землі своїх предків урядові США:

«Президент у Вашингтоні посилає нам звістку, що хоче купити нашу землю. А хіба можна купити або продати небо? Тепло землі? Ця думка нам чужа. Якщо ми не володіємо свіжим повітрям і джерельно чистою водою, тоді як можна їх купити?

Кожна крихта Землі свята для мого народу. Пахучі квіти — наші сестри. Ведмідь, олень, великий орел — вони наші брати. Кам'яністі перевали, нектар галявин, тепло тіла поні і людина — всі належать до однієї родини. Ми знаємо сік дерев, як кров, що тече в наших жилах. Ми — частина Землі, а вона — частина нас. Ось що ми знаєм.

Земля не належить людям, це люди належать Землі. Всі речі взаємозв'язані, як кров, що об'єднує нас в одну сім'ю. Чи будете ви вчити своїх дітей того, чого ми вчимо своїх? Що Земля — наша мати. Що випаде на долю Землі, те випаде і на долю людей. Не людина плете павутину життя, вона лише ниточка в ньому. Що вона зробить павутині — те зробить собі.

Ми любимо цю Землю, як новонароджений биття серця матері. Тому якщо ми продамо вам нашу Землю, любіть її, як ми її любили. Турбуйтеся про неї, як ми турбувались. Збережіть пам'ять про те, якою вона була, коли ви її отримали. Всіма силами, усім розумом і серцем збережіть її для своїх дітей, і любіть її, як Бог любить всіх нас».

А наші предки говорили:

- Земля дає все і забирає все.
- Земля — наша мати, вона всіх годує.
- Хто на землі сидить, той не впаде.
- Земля тому повертає, хто про неї дбає.
- Земля добра, вона людей годує.

Найкориснішим для людини є те, що виросло на її рідній землі. Якщо у нас не ростуть якісь екзотичні овочі чи фрукти — то є для них повноцінні замітники.

Оберегами є камені, які є у надрах землі. Вони не лише оберегають, але й лікують (лікувальні властивості каменів — окреме питання).

Наші предки говорили: «Земля все чує і знає». Тому розмовляли з нею, просили допомоги.

*З глибин землі, як з того світу,
назустріч сонячному дню
виносить корінь повну цвіту
зеленопалу п'ятірню, —
він обручає з Сонцем Землю
щоб сталося плоду зачаття,
йдучи у вись зеленим зелом,
у надра — нервами життя.*

М. Масло

ВОДА — НАШ ОБЕРІГ

Вода Свята

Вода була вже на початку світу. В одній з дохристиянських колядок є слова:

*Що ж нам було з світа початку?
Не було нічого — одна водонька.*

Воду наші предки називали Святою. У всіх народів вона була обожнювана, як сестра Сонця, тому що дає життя всьому

сущому на землі, приносить велике добро, робить землю родючою. Вода, як і хліб, є даром Божим. У народі кажуть: «Був би хліб та вода, то і голоду не буде». У замовляннях, молитвах люди зверталися до води: «Водичко, найстарша сестричко». Кожну водойму — річку, озеро, ставок, копанку, криничку — люди називали словом «дунай» (від перського *dhuni*, *dop* — річка). Наприклад, у «Слові о полку Ігоревім» читаємо: «На дунаї Ярославнин голос слишиться», «Дивиці поють на дунаї». А у всім відомому хороводі «Подоляночка» є слова: «Піди до дунаю, бери дівку скраю». Тому так багато річок у своїх назвах мають спільне сполучення «*дн*»: Дніпро, Дністер, Десна, Дон, Дінець, Двіна, Дунай і ін.

Б. Грінченко у повісті «Під тихими вербами» подає: «Водоводичко Святенька! Скажи мені, чи гарно тобі жити в моїй хаті підземній? Озвись!.. Мовчить, не озивається... Мабуть, я грішна, що до мене вода не говорить!!!»

Шанування води

З покоління в покоління передавалося глибоке шанування води. П'ючи воду, чоловіки знімали головний убір на знак пошани. Жінки ж зранку одягалися чистіше, ідучи по воду, і носили її на весь день. Потім переодягалися у робочий одяг і поралися по господарству. Матері навчали дітей:

- Не плюй у воду.
- Не кидай нечистот у воду.
- Не говори біля води лайливих слів.

Шануючи воду, наші предки приносили воді жертву, переважно у вигляді страв.

За криницями доглядали, щороку чистили їх. На Полтавщині у с. Лютенька протікала невелика одноіменна річечка. Восени, коли основні роботи у полі були закінчені, пам'ятаю, збиралися чоловіки, жінки і прочищали річку. На кожную вулицю припадала певна частина річки для догляду. І річка віддячувала людям тим же. Вода була чиста і прозора, дно було видно.

Чистили джерела. Вони не замерзали і взимку. У багатьох людей були свої невеликі копанки. Господарі копали їх самі,

а водою вони заповнювалися природним шляхом. Земна вода поєднується з небесною. Тому оберігаючи земну воду, будемо мати й небесну. Біля води садили верби. Вони своїм корінням очищали воду.

Особливо шанували воду із самородних джерел, тобто тих, які утворилися самі по собі.

Традицією нашого народу було оберігання водоймищ. Не годилося кидати у воду сміття, забруднювати її. За осквернення води слід було покаятись, бо буде кара.

Колись існувала гарна традиція: хлопець, який збирався іти до війська, мав прочистити 12 джерел, щоб куля його не брала.

Парапсихологи довели: якщо людина ставиться до води по-Божому, то вода, що є в організмі, в разі небезпеки відводить зло, робиться невидимим щитом, захищає.

Забруднена нечистотами вода (стоками від ферм, хлівів, підприємств) попадає у великі водойми, з яких беруть воду мільйони людей і отруюються тими нечистотами.

Вода цілюща

Вода дає людині здоров'я. Недарма бажають: «Будь здоровий, як вода, і багатий, як земля». На воді споконвіків готували лікувальні чаї, відвари, настої тощо. Всім відомі цілющі властивості ванн та водних процедур.

Відоме у народі лікування з трьох криниць, що при храмі. (Тепер при храмі, до речі, і однієї криниці немає.) Це пояснюється тим, що там, де мали будувати храм, перевіряли місце на енергетику. Храм повинен бути постійним позитивом, і вода там цілюща.

Лікувалися і водою, над якою читали молитви. «Намолену» воду можна пити, обливатись, кропити місця, де відчувається щось недобре. Часом хвора людина для того, щобвилікуватись, копала криницю.

Після роботи в полі, на городі вимиєш ноги водою, а ще краще покупаєшся — втому як рукою зніме. Про миття ніг говорить також у Біблії.

Здавна люди знали про користь для здоров'я паритись у лазні.

Коли давали напитись комусь води, казали при цьому: «Пийте здорові».

Багато недуг лікують за допомогою ванн з цілющими травами. Корисним є плавання у басейні, річці, на морі.

Бабусі не радили купатися у річці зранку. Найкраще це робити під вечір.

Цілющою є роса, особливо зібрана на Юрія. Люди знали, що роса вбирає лікувальні властивості тих трав і квітів, з яких вона зібрана. Але ж скільки можна зібрати роси? Зовсім небагато. Тому зібрану росу змішували з джерельною водою. Навіть кількох краплин роси достатньо для того, щоб вода, змішавшись з росою, набула властивостей і енергії роси. Росу наші предки порівнювали із благодаттю Божою. Змоченим у росі простирадлом обгортають хворого, кладуть у ліжко, накривши теплою ковдрою. Росою здавна лікували очі. Щоб не боліли ноги, корисно ходити босоніж. А дівчата, щоб личко було гарним, до сходу сонця вмивалися росою.

Вода може змінювати свою структуру. Рухаючись по спіралі, вона постійно оновлюється. При спіралевидному рухові води у природі виникає електричний потенціал, який запобігає росту бактерій. Коли вода біжить прямим потоком (як, наприклад, із кранів), то вона не має такої властивості. У минулому фермери Європи спеціально перемішували воду у бочках спочатку за рухом Сонця, а потім проти руху. У такий спосіб вони «заряджали» воду і потім розбризкували її по полях. Така вода сприяла збільшенню врожайності. На практиці дехто перемішує воду у ванні вісімкаю — 8.

Воду використовують для пиття, нею поливають кімнатні квіти, напувають домашніх тварин. Цілющою вважається «непочата» вода з 3-х або 7-и криниць.

Магічна дія води

У народі вважали, що вода під час свят має магичну дію. Тоді вона очищує і зцілює. Дуже старими є обряди обливання водою, збирання роси та купання у певні періоди весни та літа.

В українській хаті на лаві біля вхідних дверей завжди стояло відро з водою. У відрі плавала вербова дощечка, на ній стояв

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Земля-матінка.....	4
Вода — наш оберіг.....	6
Вода Свята.....	6
Шанування води.....	7
Вода цілюща.....	8
Магічна дія води.....	9
Вода в українських обрядах.....	10
Віща сила води.....	13
Українські криниці.....	13
Народна мудрість про воду.....	15
Бережімо воду.....	16
Народні прикмети, пов'язані з водою.....	18
Вогонь очищаючий.....	19
Традиційна піч українців.....	20
Гори, гори ясно.....	22
Сценка.....	22
Сценка.....	25
Сценка.....	26
Сценка.....	29
Рослини-обереги.....	31
Що заховано у наших символах.....	34
Український рушник.....	42
Рушник — прадавній оберіг.....	45
Рушник у наших обрядах і звичаях.....	49
Українська сорочка.....	51
Жіноча сорочка.....	53
Чоловіча сорочка.....	55

Пояс як оберіг	56
Вишита хусточка.....	57
Віночок.....	58
Весільні обереги.....	59
Обереги для мами та її дитятка.....	60
Стрічка.....	63
Ладанка.....	64
Обереги для воїна.....	65
Вузлик — наш давній оберіг.....	65
Підкова	67
Віник.....	68
Ляльки-берегиньки.....	69
Прикраси.....	72
Диво-писанка.....	74
Слово — сильний оберіг	75
Використана література.....	77